

Introducció a la poesia catalana

per Ramon Pla i Arxé

La Renaixença —el moviment d’afirmació de la personalitat independent de la cultura catalana que inicià la construcció de la literatura contemporània— s’inicià, com s’ha explicat tradicionalment, amb la publicació (1833) d’un poema: *La Pàtria*, de Bonaventura Carles Aribau. La poesia fou considerada com el germen fundacional i, alhora, com la culminació d’una literatura, i com que, a més, aquesta modalitat literària tenia un procés de producció més àgil que el teatre o la novel·la, la poesia fou predominant durant la Renaixença.

Els Jocs Florals —un certamen medieval restaurat el 1859 que s’estengué ràpidament a tots els territoris de llengua catalana i que encara se celebra actualment— constituïren un poderós instrument de promoció i difusió de la poesia. Foren catalitzadors del moviment els poetes Joaquim Rubió i Ors, al Principat; Tomàs Aguiló, a Mallorca, i Teodor Llorente, al País Valencià. En aquest marc sorgiren alguns poetes, en general romàntics i liberals, notables, i una plèiade de poetes de difusió menor. *L’Atlàntida* de Jacint Verdaguer, que triomfà als Jocs Florals de 1877, fou considerada la culminació d’aquest procés perquè dotava la literatura catalana d’un gran poema èpic —prova inequívoca, en aquells dies, de la maduresa cultural del moviment— i d’un autor prestigiós i popular que s’erigí en el primer gran poeta nacional de les lletres catalanes.

El Modernisme no féu desaparèixer aquesta tradició, però comportà, d’una banda, que la poesia catalana —i, en general, les arts— fos capdavantera en la transmissió de la modernitat europea amb independència dels models meridionals. Entre els poetes modernistes destaca la personalitat civil i literària de Joan Maragall, d’un gran prestigi intel·lectual i popular, autor de poesies que han quedat en la memòria col·lectiva. Paral·lelament, a Mallorca publicaven la seva obra alguns dels millors poetes de la literatura catalana contemporània: Joan Alcover i Miquel Costa i Llobera, els quals, juntament amb Maria Antònia Salvà, Llorenç Ribé i Miquel Ramon Ferrà, formaren el que s’anomena «escola mallorquina», d’estètica classicitzant, i molt admirats pels poetes del Noucentisme.

Josep Carner fou, amb ple mereixement, el poeta nacional del Noucentisme, perquè la seva poesia es produïa d’acord amb els models lingüístics, formals i temàtics —depurats, rigorosos, irònics i elegants— d’aquest moviment. Jaume Bofill i Mates (Guerau de Liost), Josep M. López-Picó, Rafael Masó i Joaquim Folguera escrivien en la mateixa orientació. Paral·lelament, les avantguardes arrelaren a Catalunya tant en les arts plàstiques —Salvador Dalí, Joan Miró— com en poesia, amb Joan Salvat-Papasseit i d’altres, però, sobretot, amb Josep Vicenç Foix, poeta, prosista i crític excepcional. Gairebé coetanis dels anteriors, i en part hereus del Noucentisme, Carles Riba, el més preparat i respectat, Marià Manent, Tomàs Garcés, el rossellonès Josep Sebastià Pons, o el mallorquí Bartomeu Rosselló-Pòrcel, consagraren la poesia com el gènere que encarnava la més alta qualitat literària i els poetes com les personalitats de referència de la nostra cultura. Ni la Guerra Civil, ni

l'exili, ni la repressió de la postguerra ho truncaren, i poetes com Salvador Espriu, Joan Oliver (Pere Quart), Joan Vinyoli, Gabriel Ferrater, Josep Palau i Fabre, Joan Brossa i Miquel Martí i Pol compromesos en la lluita antifrancista, donaren continuïtat al valor que la societat assignava als poetes. Actualment, el conreu de la poesia és ampli —se celebren, anualment, quaranta-quatre certàmens de poesia— i, com a conseqüència, hi ha un nombre realment alt d'autors notables, tot i que, probablement, la poesia hagi perdut pes en el reconeixement social.